

Beantwoording technische Statenfractie van de Partij voor de Dieren van 7 februari 2020.

1. Op welke wijze en tot welke hoogte heeft de provincie invloed op de keuze met welk materiaal wordt gereden? M.a.w.; hoe specifiek mag de voorkeur van de provincie voor het materieel zijn? (Indien mogelijk graag een uitputtend overzicht.).

Antwoord:

De provincie kan op heel hoog dus abstract niveau tot en met op heel detaillistisch niveau eisen stellen aan het materieel. .

Dit kan dus variëren van kwalitatieve eisen (zoals bv hoge waardering in klantenbarometer door de reizigers, voldoende zitplaatsen zodat reizigers nooit langer dan 15 minuten moeten staan en geen uitstoot) tot meer specifieke eisen zoals het materieel dat gebruikt wordt in de concessie moet bestaan uit 12, 13 en 18 meter bussen met minimaal 3 instapdeuren voor stadsbussen, min 35 zitplaatsen, stoffen zitplaatsen met minimaal 70 cm beenruimte en specifieke milieu-eisen. Dit is een voorbeeld en geeft mogelijke bussen aan. Er zijn nog veel meer varianten te maken zoals bv auto's en 8 persoonsbusje (eigenlijk ook auto's) etc.

Een uitputtend overzicht is onmogelijk te geven. Als voorbeeld heb ik de paragrafen betreffende de milieueisen en materieel-eisen zoals die in het bestek van de concessie Zuidoost Brabant waren opgenomen, toegevoegd. Zie bijlage 1.

2. Op welke wijze verschilt het kiezen voor elektrische bussen (wat gezien kan worden als een eis waar ongetwijfeld bepaalde busproducenten wereldwijd niet aan kunnen voldoen) van het kiezen voor waterstofbussen (wat wordt gezien als eis waar Chinese busproducenten niet aan kunnen voldoen)? Op basis waarvan kan wel worden gekozen voor elektrische bussen, maar niet voor waterstofbussen?

Antwoord: de provincie kan alleen eisen stellen waar diverse vervoerders aan kunnen voldoen. Hierbij volgt de provincie de landelijke ontwikkelingen binnen de andere provincies en de Brabantse visie. In de visie gedeelde mobiliteit staat dat alle bussen in 2025 zero emissie moeten zijn. Dat is ook ons uitgangspunt in het PvE. Hierbij vertalen we dit in dat bussen elektrisch aangedreven moeten zijn. Dit kan met bussen die rijden met batterijtechniek, maar ook met waterstof. Dit doen we omdat we de keuze van de techniek graag laten bij de partij die hier het meeste verstand van heeft, namelijk de markt. Als we kijken naar de landelijke ontwikkelingen dan zien we tot op heden dat alleen waterstofbussen aangeboden worden in kleine aantallen en altijd gecombineerd met een flinke extra subsidie erbij, specifiek voor de waterstofbussen.

O.a. Artikel 2.115 van de Aanbestedingswet 2012 gaat in op gunningscriteria. Zo kunnen vergunningscriteria worden gesteld op het vlak van "sociale, milieu- en innovatieve kenmerken", en op het vlak van "leveringsvoorwaarden, zoals leveringsdatum, leveringswijze, leveringsperiode of termijn voor voltooiing". Ook kunnen vergunningscriteria worden gesteld die betrekking hebben op "het specifieke productieproces, het aanbieden of de verhandeling van deze werken, leveringen of diensten" of op "een specifiek proces voor een andere fase van hun levenscyclus, zelfs wanneer deze factoren geen deel uitmaken van hun materiële basis"

3. Is het mogelijk om voor een OV-concessie op duurzaamheid gerichte gunningscriteria te stellen, die betrekking hebben op het productieproces en de levering van de te gebruiken bussen (zonder daarmee expliciet de keus voor een specifiek bus te maken)? M.a.w., kunnen de

maatschappelijke kosten (in de vorm van o.m. uitstoot van CO₂, stikstof en fijnstof) die een aanbieder maakt bij de productie en levering van bussen, als gunningscriteria worden gesteld?

Antwoord:

De provincie kan inderdaad eisen stellen aan sociale en arbeidsomstandigheden ten aanzien van de productie van de door de concessiehouder in te zetten bussen. Dit roept wel meteen de vraag op hoe en wie gaat controleren of aan deze eisen wordt voldaan. En de vraag is ook voor welke schakels in het hele productieproces van grondstoffen tot bus deze eisen dan gelden.

Wat de gunningscriteria betreft, hier kunnen zeker eisen gesteld worden aan duurzaamheid zoals bepaalde maximale hoeveelheid uitstoot. De provincie heeft in haar visie gedeelde mobiliteit opgenomen dat alle bussen vanaf 2025 zero emissie moeten zijn. Een gunningscriterium zou kunnen zijn de mate waarin de bussen eerder dan 2025 zero emissie zijn bv. Hoe dit precies vorm gaat krijgen is onderdeel van het aanbestedingsproces.

In de presentatie die bij de laatste bijeenkomst van de Werkgroep Gedeelde mobiliteit is gegeven, staat: "We onderzoeken of de Provincie kan voorschrijven dat bussen geproduceerd moeten zijn of geleverd moeten worden door bedrijven binnen de EU/EER."

4. Kunt u ons t.z.t. informeren over de uitkomsten van dit onderzoek?

Antwoord:

In de Statenwerkgroep is afgesproken om dit onderwerp te agenderen voor een volgende bijeenkomst als we ook de opzet van het programma van eisen doorlopen.

In de presentatie staat ook: "Provincie kan wel eisen stellen aan stimuleren van lokale werkgelegenheid en maatschappelijk ondernemen maar mag niet eisen dat de werkgelegenheid bij een specifieke partij gestimuleerd moet worden."

5. Betreft het daadwerkelijk een eis, of eigenlijk een criterium? Hoe kan zo een eis of criterium concreet verwoord worden?

Antwoord:

De provincie kan eisen stellen aan de maatschappelijke betrokkenheid of stimuleren van lokale werkgelegenheid. In het huidige bestek (PvE, Nota's van Inlichtingen, Aanbestedingsleidraad en financiële bepalingen) hebben we bv opgenomen:

Tekst PvE:

*Inschrijver levert bij zijn inschrijving een **Beschrijving Personeelsbeleid en Social Return**. In de Beschrijving van Gunningscriterium G5 in deel G van het Bestek is aangegeven aan welke eisen deze Beschrijving Personeelsbeleid en Social return moet voldoen.*

Tekst Aanbestedingsleidraad:

Bij de beoordeling van dit criterium let het beoordelingsteam in het bijzonder op de onderstaande beoordelingsaspecten:

De mate waarin de Inschrijver bij de uitvoering van de concessie invulling geeft aan de volgende wensen van de Provincie:

- De ondernemingsraad/vakbonden worden zoveel mogelijk betrokken bij het personeelsbeleid. Dit geldt ook voor Buurtbusorganisaties, voor beleid dat de (werkcondities van) vrijwilligers op de Buurtbussen aangaat;*
- Bij de werving van nieuw personeel richt de Inschrijver zich in het bijzonder op mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt. Bij voorkeur leidt dit ertoe leidt dat 5% van het indirecte personeel bestaat uit werknemers die direct voorafgaand aan hun indiensttreding bij de Concessiehouder een achterstand op de arbeidsmarkt hadden;*

- *Het vestigen van een lokale (i.e. in de provincie Noord-Brabant gelegen) centrale verkeersleiding*
-

Bijlage 1: Tekst Programma van Eisen concessie Zuidoost Brabant. hoofdstuk C5 en C6

C5 Materieel: Milieuprestatie en transitie naar zero emissie

In dit hoofdstuk worden eisen gesteld wat betreft de milieuprestatie van het Materieel. Naast eisen aan de milieuprestatie van het Materieel worden er kwaliteitseisen en overige eisen gesteld. Deze kwaliteits- en overige eisen aan het Materieel zijn beschreven in hoofdstuk C.6.

De Provincie zet in op schoon Openbaar Vervoer en erkent het maatschappelijk-economisch nut daarvan. Het is bevorderlijk voor het leefklimaat en de gezondheid als de lucht zo min mogelijk vervuild wordt door schadelijke uitlaatgassen en geluidshinder wordt verminderd. Het Openbaar Vervoer in Noord-Brabant blijft ook in de toekomst een duurzamer alternatief voor de auto door toepassing van nieuwe (maar bewezen) technologie en doordat Bussen een hoge bezettingsgraad kennen. De Provincie heeft zich de afgelopen tijd ingespannen en zal zich blijven inspannen om de transitie naar zero emissie vervoer te stimuleren en te realiseren (zie bijlage D.6).

De Provincie heeft de ambitie om de transitie naar zero emissie in het Openbaar Vervoer te realiseren, met als wens om op 1 januari 2025 de transitie naar zero emissie volledig gerealiseerd te hebben in de Concessie. De huidige busvloot in het concessiegebied voldoet aan de EEV-uitstootnorm. Deze norm geldt voor de komende concessieperiode als ondergrens voor niet-Zero emissie Bussen. Bussen moeten voldoen aan ten minste de EEV-uitstootnorm; voor Auto's (incl. Buurtbussen) geldt Euro 5 als minimumeis. De Provincie maakt het mogelijk dat schoner Materieel, liefst Zero emissie voertuigen, instroomt gedurende de looptijd van de Concessie met als wens dat er uiterlijk 1 januari 2025 alleen nog maar Zero emissie voertuigen worden ingezet. In deze aanbesteding wordt de Inschrijver uitgedaagd om deze transitie naar zero emissie vervoer vorm te geven. Dit gebeurt door het uitvragen op de volgende wijze:

- Het is toegestaan om bij de uitvoering van de Concessie bestaand Materieel in te zetten, met als doel de transitie naar zero emissie (financieel) makkelijker te maken;
- Er wordt een Realisatiepad zero emissie 2025 van de Inschrijver uitgevraagd ten aanzien van de transitie naar zero emissie vervoer. De Provincie onderscheidt hierbij drie perioden, waarbij het aan de inschrijver is om vanuit zijn eigen expertise en overtuiging een concreet aanbod te doen binnen deze kaders. In het kader van risicobeheersing heeft een stapsgewijze transitie in plaats van een big bang de sterke voorkeur. De aangeboden transitie naar zero emissie wordt beoordeeld in het kader van de Gunningscriteria, zowel **kwalitatief** (hoe gaat de Concessiehouder de transitie vormgeven) als **kwantitatief** (hoeveel Zero emissie voertuigen worden vanaf wanneer ingezet).
- De drie Zero emissie Bussen die mogelijk nog binnen de huidige concessie als pilot worden ingezet in Helmond en Eindhoven, moeten (in principe) ook in de nieuwe Concessie worden ingezet (in ieder geval voor de duur van de pilotperiode, en zo mogelijk langer).
- De Concessiehouder neemt - direct na gunning en gedurende de gehele Concessieperiode - deel aan overleggen met de Provincie en derden met betrekking tot zero emissie vervoer.
- Tijdens de looptijd van de Concessie is er ruimte voor doorontwikkeling en innovatie op het gebied van zero emissie. Concessiehouder is verplicht hier volledige medewerking aan te verlenen: *zie hiervoor de regeling omtrent pilots en innovaties in hoofdstuk C.1 (artikel C.1.14 tot en met C.1.18).*

Schematisch ziet het er als volgt uit:

Door-ontwikkeling zero emissie	Realisatiepad zero emissie 2025 (kwalitatief gunningscriterium) <i>Bijdrage Concessiehouder aan transitie naar zero emissie vervoer, inspeland op ambitie Provincie (100% zero emissie per 1/1/2025)</i>	
	Pilots en innovaties <i>Procesafspraken over pilots en innovaties</i> <i>Uitgangspunt: Concessiehouder werkt mee aan (budgetneutrale) business cases</i>	
Inzet Zero emissie voertuigen	Pilots Zero emissie Bussen Helmond en Eindhoven <i>Inzetverplichting (ten minste voor de duur van de pilots, en zo mogelijk langer)</i>	
	Aantal Zero emissie voertuigen en instroomperiode (kwantitatief gunningscriterium) <i>Aantal Zero emissie Bussen en Zero emissie Auto's die per periode instromen</i> <ul style="list-style-type: none"> • 100% zero emissie per 1/1/2025 is gewenst • Stapsgewijze transitie voorkeur boven big bang 	
Basiseisen	Instroom bij start	Bus: ten minste EEV of Euro VI Auto: ten minste Euro 5
	Instroom tijdens looptijd	Wettelijke norm of hoger (bij voorkeur: zero emissie) <i>(ten minste EEV of Euro VI (Bus) / Euro 5 (Auto))</i>

Eisen leeftijd en milieuprestatie Materieel

Nr.	Omschrijving
C.5.1	<p>Alle bij de uitvoering van de Concessie in te zetten Bussen voldoen gedurende de gehele Concessie aan ten minste de EEV-uitstootnorm (dat wil zeggen: EEV of Euro VI, dan wel een latere/strengere Euro-norm). Dit geldt ook voor Bussen die worden ingezet op Aanvullende Mobiliteitsoplossingen, Versterkingsritten en Scholierenlijnen.</p> <p>De bewijslast voor het voldoen aan ten minste de EEV-uitstootnorm ligt bij de Concessiehouder. De Concessiehouder dient, indien de Provincie dit op enig moment verzoekt, het motortestcertificaat over te leggen van de in te zetten Bussen dan wel via een kopie van het kentekenbewijs aan te tonen dat de Bus voldoet aan ten minste de EEV-uitstootnorm. In het motortestcertificaat dienen de emissietestgegevens te staan op basis waarvan kan worden afgeleid of de motor en de uitlaatgasbehandeling, en daarmee de Bus, voldoet.</p> <p><i>De Euro-uitstootnorm in dit artikel geldt niet voor Zero emissie Bussen.</i></p>
C.5.2	<p>Een Bus is gedurende de Concessie niet ouder dan 12 jaar (gerekend vanaf datum eerste toelating zoals vermeld op deel 1 van het kentekenbewijs).</p>
C.5.3	<p>Auto's voldoen aan ten minste de Euro 5 uitstootnorm (dat wil zeggen: Euro 5, Euro 6, dan wel een latere/strengere Euro-norm). Dit geldt ook voor Auto's die worden ingezet op Aanvullende Mobiliteitsoplossingen, Versterkingsritten en Scholierenlijnen.</p> <p>De bewijslast voor het voldoen aan ten minste de Euro 5 uitstootnorm ligt bij de Concessiehouder.</p>

Nr.	Omschrijving
	De Concessiehouder dient, indien de Provincie dit op enig moment verzoekt, via een kopie van het kentekenbewijs aan te tonen dat de Auto voldoet aan ten minste de Euro 5 uitstootnorm.
	<i>De Euro-uitstootnorm in dit artikel geldt niet voor Zero emissie Auto's.</i>
C.5.4	Een Auto is gedurende de Concessie niet ouder dan 10 jaar en 2 maanden (gerekend vanaf datum eerste toelating zoals vermeld op deel 1 van het kentekenbewijs).

Realisatiepad zero emissie 2025

De Provincie wil dat gedurende de looptijd van de Concessie grote stappen worden gezet in de transitie naar zero emissie vervoer, met als wens om op 1 januari 2025 de transitie naar zero emissie volledig gerealiseerd te hebben en vanaf uiterlijk 1 januari 2025 alleen nog maar Zero emissie voertuigen worden ingezet in de Concessie. In het kader van risicobeheersing heeft een stapsgewijze transitie in plaats van een big bang de sterke voorkeur. De Provincie vraagt daarom aan de Inschrijver om een beschrijving te maken van het voorziene realisatiepad naar zero emissie vervoer, dat zowel kwalitatief als kwantitatief beoordeeld wordt.

Nr.	Omschrijving
C.5.5	De ontwikkelingsfunctie ligt, ook voor de transitie naar zero emissie vervoer, primair bij de Concessiehouder, die hierbij samenwerkt met de Provincie, gemeenten en anderen in Ontwikkelteams (zie hoofdstuk C.1). De transitie naar zero emissie is een ontwikkeltraject waarin naar verwachting diverse partijen samen op moeten trekken. De transitie naar zero emissie vervoer zal een prominente rol krijgen in het strategisch en tactisch Ontwikkelteam.
C.5.6	Inschrijver levert als onderdeel van de Quality Contest Materieel en Zero emissie een Realisatiepad zero emissie 2025 aan, waarin hij uiteenzet op welke wijze de transitie naar zero emissie vormgegeven gaat worden en op welke wijze de Inschrijver daar als Concessiehouder aan zal meewerken (met inachtneming van de eisen die in het Programma van Eisen worden gesteld).
	<i>Het Realisatiepad zero emissie 2025 geldt als Gunningscriterium en wordt als onderdeel van de Quality Contest Materieel en zero emissie kwalitatief beoordeeld conform het bepaalde in deel G Aanbestedingsleidraad paragraaf G.5.3.</i>
C.5.7	Het is gewenst dat uiterlijk 1 januari 2025 de transitie naar zero emissie vervoer volledig gerealiseerd is en er vanaf uiterlijk 1 januari 2025 alleen nog maar Zero emissie voertuigen worden ingezet in de Concessie. De Inschrijver dient aan te geven hoeveel Zero emissie Bussen en Zero emissie Auto's hij vanaf wanneer inzet in de Concessie. De Provincie onderscheidt hierbij drie perioden, waarbij het aan de Inschrijver is om vanuit zijn eigen expertise en overtuiging een concreet aanbod te doen binnen deze kaders. Een stapsgewijze transitie naar zero emissie vervoer, waarbij vanaf de start van de Concessie tot aan 1 januari 2025 geleidelijk meer Zero emissie voertuigen instromen geniet hierbij de voorkeur.
	<i>Het aantal Zero emissie voertuigen dat de Inschrijver in kwantitatieve zin (per periode) laat instromen, geldt als Gunningscriterium en wordt kwantitatief beoordeeld conform het bepaalde in deel G Aanbestedingsleidraad paragraaf G.5.4.</i>
C.5.8	Alle in het Programma van Eisen opgenomen eisen ten aanzien van Bussen en Auto's gelden ook

Nr	Omschrijving
	voor de Zero emissie voertuigen die worden ingezet, tenzij expliciet anders is vermeld.
C.5.9	De Concessiehouder is zelf verantwoordelijk voor de aanschaf, aanleg en onderhoud van alle (tank-/laad-)infrastructuur die nodig is voor de inzet van alle aangeboden Zero emissie voertuigen. Dit behelst ook het maken van afspraken met derden over de aanleg van infrastructuur. Het verkrijgen van vergunningen is een verantwoordelijkheid van de Concessiehouder. De Provincie kan niet garanderen dat de benodigde vergunningen worden verstrekt en de Provincie draagt ook niet deze verantwoordelijkheid. Wel zal de Provincie de Concessiehouder zoveel mogelijk faciliteren bij die aspecten waar vergunningen e.d. noodzakelijk zijn voor technische installaties/bouwwerken/gebouwen ten dienste van de inzet van Zero emissie voertuigen (inspanningsverplichting Provincie).
C.5.10	Indien de Concessiehouder gebruik maakt van elektriciteit voor het laden van de voertuigen dient (aantoonbaar) uitsluitend Groene stroom te worden gebruikt.
C.5.11	Concessiehouder stelt ten behoeve van regulier overleg met de Provincie en/of derden (te bepalen door de Provincie) en diverse daaruit volgende werkzaamheden op het gebied van de transitie naar zero emissie personeel op ten minste HBO/academisch niveau beschikbaar met expertise en ervaring op gebied van (de transitie naar) zero emissie busvervoer (deze persoon maakt geen onderdeel uit van de in artikel C.1.9 genoemde 2 fte). Alle kosten voor deze inzet (waaronder naast loonkosten mede begrepen reiskosten en onkosten) komen voor rekening van Concessiehouder. Voornoemde persoon/personen treedt/treden te allen tijde proactief op en werkt/werken goed samen om te komen tot innovatie/transitie naar zero emissie.
C.5.12	De Concessiehouder stelt voornoemde personele inzet (zoals verwoord in artikel C.5.11) direct na gunning van de Concessie (i.e. direct nadat de Concessiebeschikking aan de Concessiehouder is bekend gemaakt) ter beschikking.

Pilots Zero emissie Bussen Helmond en Eindhoven

Op dit moment worden pilots voorbereid met in twee Zero emissie Bussen (waterstofbussen) in Eindhoven en één Zero emissie Bus (elektrische bus met pantograaf) in Helmond (zie ook bijlage D.6). Het moment waarop deze Zero emissie Bussen gaan rijden is nog niet bekend. De Concessiehouder dient deze Zero emissie Bussen in de Concessie in te zetten (in ieder geval voor de duur van de pilotperiode, en zo mogelijk langer), ook indien deze Zero emissie Bussen gedurende de tot december 2016 lopende concessie SRE reeds ingezet gaan worden.

Nr	Omschrijving
C.5.13	De Concessiehouder dient de twee Zero emissie Bussen (waterstofbussen) en één Zero emissie Bus (elektrische bus met pantograaf) uit de op dit moment in voorbereiding zijnde pilots te exploiteren in de reguliere dienstregeling in ieder geval voor de duur van de pilotperiode (en bij gebleken succes zo mogelijk langer). Dit geldt ook indien deze Zero emissie Bussen reeds voor de start van de Concessie in exploitatie worden genomen in de tot december 2016 lopende concessie. De inzet in de nieuwe Concessie hoeft niet noodzakelijkerwijs op dezelfde lijnen als in de tot december 2016 lopende concessie te zijn.
	<i>Nota bene: De Inschrijver dient er in zijn Inschrijving uit te gaan van de situatie waarin de hierboven genoemde pilotbussen niet ingezet worden in de Concessie. Indien de pilotbussen of een</i>

Nr.	Omschrijving
	<i>deel van de pilotbussen wel beschikbaar zijn is de Concessiehouder verplicht deze pilotbussen in te zetten in de Concessie (zoals hierboven vermeld). Hierover worden dan gedurende de implementatieperiode nadere afspraken gemaakt (zie artikelen C.5.14 tot en met C.5.17).</i>
C.5.14	Aangezien de voornoemde Zero emissie Bussen nog niet zijn gebouwd, is niet bekend of deze Zero emissie Bussen voldoen aan alle eisen zoals gesteld in het Programma van Eisen. Mocht dat niet het geval zijn, wordt door de Provincie aan Concessiehouder ontheffing verleend op die punten waar de Zero emissie Bussen niet voldoen aan het Programma van Eisen.
C.5.15	Uitgangspunt voor de inzet van de Zero emissie Bussen uit de pilots is dat de inzet in de nieuwe Concessie minimaal TCO-neutraal is ten opzichte van nieuwe Euro VI-Bussen. Is dit niet het geval dan wordt Concessiehouder voor de meerkosten gecompenseerd. Indien er sprake is van minderkosten bij de (eventuele) inzet van de Zero emissie Bussen uit de pilots valt dit voordeel toe aan de Concessiehouder.
C.5.16	De precieze afspraken over de inzet van de Zero emissie Bussen uit de pilots worden gedurende de implementatieperiode met de Concessiehouder gemaakt. Dit betreft in ieder geval financiële afspraken (zie artikel C.5.15) en inhoudelijke afspraken over locatie van de inzet, duur van de inzet (pilotperiode danwel langer) en eventuele afwijkingen van eisen uit het Programma van Eisen (zie artikel C.5.14). De afspraken worden in redelijkheid, billijkheid en transparantie gemaakt. Alle partijen, waaronder ook de Concessiehouder, werken hierbij met een open boek-calcuatie.
C.5.17	De Provincie behoudt zich het recht voor om af te wijken van artikel C.5.13 en de inzet van (een deel van) de Zero emissie Bussen uit de pilots door de Concessiehouder niet verplicht te stellen (bijvoorbeeld als de meerkosten ten opzichte van Euro VI-Bussen te hoog worden geacht door de Provincie of omdat de Provincie van mening is dat de beschikbaarheid / inzetbaarheid van (een deel van) de Zero emissie Bussen uit de pilot de dienstuitvoering te zeer in negatieve zin beïnvloedt).

Overnameregeling Zero emissie voertuigen en infrastructuur

Om kapitaalvernietiging aan het einde van de looptijd van de Concessie te voorkomen geldt voor Zero emissie voertuigen en de bijbehorende tank-/laadinfrastructuur een optionele overnameregeling.

Nr.	Omschrijving
C.5.18	Er geldt een optionele overnameregeling voor Zero emissie voertuigen en de bijbehorende tank-/laadinfrastructuur die de Concessiehouder in zijn Inschrijving aanbiedt danwel die op basis van de innovatieregeling gedurende de Concessie instromen. De overnameregeling is opgenomen als bijlage D.7.

C6 Materieel: Kwaliteit voor de reiziger

In dit hoofdstuk worden eisen gesteld aan de kwaliteit van het Materieel dat wordt ingezet bij de uitvoering van het Openbaar Vervoer. De Concessiehouder is verantwoordelijk voor het beschikbaar hebben en houden van voldoende Materieel om de Concessie naar behoren, en conform de eisen van het Programma van Eisen, uit te voeren.

Leeswijzer bij de eisen aan het Materieel

Tenzij expliciet anders is vermeld gelden de in dit hoofdstuk opgenomen eisen voor al het Materieel; dat wil zeggen voor zowel Bussen als Auto's. Het begrip Auto's omvat tevens Buurtbussen, tenzij expliciet anders is vermeld. Eisen voor Bussen en Auto's gelden ook voor Bussen en Auto's die worden ingezet voor Aanvullende Mobiliteitsoplossingen, tenzij anders is vermeld.

Ten aanzien van Materieel dat louter wordt ingezet op Versterkingsritten en Scholierenlijnen gelden slechts de eisen, die in artikel C.6.61 expliciet zijn benoemd.

Waar hieronder de begrippen (het) Materieel, (de) Bussen of (de) Auto's worden gehanteerd, is steeds bedoeld: *al* het Materieel, *alle* Bussen of *alle* Auto's (die worden ingezet ten behoeve van het vervoer van Reizigers binnen de Concessie), tenzij expliciet anders is vermeld.

Alle eisen gelden voor de gehele Concessieperiode, tenzij expliciet anders is vermeld. De eisen in dit hoofdstuk gelden voor al het Materieel dat wordt ingezet bij de uitvoering van de Concessie, tenzij expliciet anders is vermeld.

Vervoerplicht

Nr	Omschrijving
C.6.1	De Concessiehouder zorgt gedurende de gehele Concessie voor voldoende Materieel om te voldoen aan zijn vervoerplicht. <i>Zie ook de eisen met betrekking tot capaciteit in het hoofdstuk over Exploitatie en Uitvoeringskwaliteit (hoofdstuk C.4).</i>
C.6.2	De Concessiehouder heeft altijd tenminste zoveel capaciteit beschikbaar als hij heeft aangeboden ten aanzien van het Gunningscriterium Beschrijving Capaciteit (zie artikel C.4.4). Afwijking hiervan is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de Provincie.
C.6.3	De Concessiehouder stelt voldoende Buurtbussen beschikbaar aan de Buurtbusorganisaties om de Dienstregeling te kunnen uitvoeren. Bij technische mankementen stelt de Concessiehouder binnen een uur een vervangende Buurtbus beschikbaar.

Beschrijving comfort en uitstraling Materieel

Nr	Omschrijving
C.6.4	De Inschrijver levert in als onderdeel van de Quality Contest Materieel en Zero emissie (zie artikel C.1.3) een beschrijving Comfort Materieel (excl. VolansPlus) aan. Hierin beschrijft de Inschrijver welk Materieel hij inzet vanaf de start van de Concessie en welke Uitstraling en Comfort hiermee aan de Reiziger wordt geboden. <i>Comfort Materieel (excl. VolansPlus) geldt als Gunningscriterium en wordt kwalitatief beoordeeld conform het bepaalde in deel G Aanbestedingsleidraad paragraaf G.5.3.</i>

Nr	Omschrijving
C.6.5	Bij de start van de Concessie zet de Concessiehouder alleen Materieel in dat hij heeft opgenomen in zijn Beschrijving Comfort Materieel (of gelijkwaardig: zie artikel C.6.6). Deze eis geldt niet voor Materieel dat louter wordt ingezet op Versterkingsritten.
C.6.6	Het is toegestaan om bij aanvang van de Concessie andere Bussen en/of Auto's in te zetten dan opgenomen in de Inschrijving indien de Concessiehouder naar oordeel van de Provincie afdoende kan aantonen dat deze andere Bussen en/of Auto's ten minste gelijkwaardig zijn aan hetgeen is aangeboden in de Inschrijving. Hiervoor gelden de voorwaarden en de procedure zoals beschreven in artikel C.6.7.
C.6.7	<p>Het is de Concessiehouder toegestaan om gedurende de looptijd van de Concessie Materieel te vervangen door ander Materieel (nieuw dan wel bestaand). In dat geval gelden de volgende eisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De vervangende Bus of Auto is ten minste van gelijkwaardige kwaliteit als de Bus of Auto die hij vervangt, dit ter beoordeling door de Provincie. Louter voldoen aan de eisen in het Bestek ten aanzien van Bussen en Auto's is niet voldoende, de vervangende Bussen en/of Auto's moeten ook gelijkwaardig zijn aan de kwaliteit van de Bussen en/of Auto's die Inschrijver heeft aangeboden in zijn Inschrijving. • Een vervangende Bus of Auto is niet ouder dan de Bus of Auto die wordt vervangen (conform datum eerste toelating zoals vermeld op deel 1 van het kentekenbewijs). • De vervangende Bus of Auto is bij voorkeur een Zero emissie voertuig, maar voldoet ten minste aan dezelfde emissienorm als de Bus of Auto die hij vervangt. • Vervanging van Bussen en/of Auto's is slechts toegestaan na voorafgaande instemming van de Provincie. • Indien de Concessiehouder Bussen en/of Auto's wil vervangen, meldt hij dit vooraf aan de Provincie, onder opgave van de eventuele verschillen tussen uitstromende (te vervangen) en instromende (vervangende) Bussen en/of Auto's. • De Provincie bericht de Concessiehouder binnen 4 weken na ontvangst van voornoemde melding of zij instemt met vervanging. De Provincie zal haar instemming slechts weigeren indien de Concessiehouder - naar het oordeel van de Provincie - onvoldoende heeft aangetoond dat de vervangende Bussen en/of Auto's van minimaal gelijkwaardige kwaliteit zijn als de Bussen en/of Auto's die worden vervangen. Indien de Provincie niet instemt met vervanging zal de Provincie dit motiveren. • De Concessiehouder is te allen tijde gehouden aan de aantallen Zero emissie-voertuigen die hij heeft aangeboden als onderdeel van het Realisatiepad Zero emissie 2025, evenals aan de daarin beschreven instroomdatum. Bovengenoemde procedure kan in geen geval leiden tot instroom van minder voertuigen en / of tot latere instroom.
<p><i>Nota bene: deze bepaling geldt ook voor nieuw in te stromen Zero emissie voertuigen, waaronder de voertuigen die instromen als onderdeel van hetgeen aangeboden is in het kader van Gunningscriterium G4d.</i></p>	
C.6.8	<p>Wervende Uitstraling VolansPlus</p> <p>De Provincie heeft de wens dat op de Verbindingen van het stedelijke HOV (de Verbindingen in bijlage D.3 zijn aangeduid met de werktitel VolansPlus) innovatieve voertuigen (Bussen) ingezet worden met een (extra) wervende uitstraling en met een grote herkenbaarheid en attractiviteit wat leidt tot meer Reizigers.</p> <p>Als onderdeel van de Quality Contest Materieel en Zero Emissie (zie artikel C.1.3) beschrijft de Inschrijver daarom hoe aan deze wens gehoor wordt gegeven.</p>

Nr	Omschrijving
----	--------------

Wervende Uitstraling Volans Plus geldt als Gunningscriterium en wordt kwalitatief beoordeeld conform het bepaalde in deel G Aanbestedingsleidraad paragraaf G.5.3.

- C.6.9 Op de VolansPlus-lijnen (zie bijlage D.3 voor de Verbindingen die onderdeel uitmaken van VolansPlus) worden alleen gelede Bussen ingezet.

Comfort en netheid voor de Reiziger in het Materieel

Reizigers willen reizen met comfortabel en schoon Materieel dat goed wordt onderhouden. De Concessiehouder is verantwoordelijk voor het onderhoud van het Materieel en zorgt ervoor dat het Materieel bij aanvang van de eerste Rit van de dag schoon is van binnen en van buiten en vrij is van schades.

Nr	omschrijving
----	--------------

- C.6.10 Het bij de uitvoering van de Concessie in te zetten Materieel biedt de Reizigers in ieder geval een goed zitcomfort, aangenaam verblijfsklimaat, en goed uitzicht; het Materieel heeft een gebruiksvriendelijke indeling, en een eenvoudig te reinigen en te repareren interieur.

- C.6.11 Het door de Concessiehouder in te zetten Materieel is in ieder geval voorzien van:

- Goede vering;
- Comfortabele stoelen met bekleding;
- Prettige en sociaal veilige verlichting;
- Geluidsarme motoren;
- Trillingsdempende banden;
- Goede verlichting;
- Voldoende bagageruimte;
- Voldoende prullenbakken;
- Een goed uitgeruste EHBO-doos;
- Een goedgekeurde brandblusser.

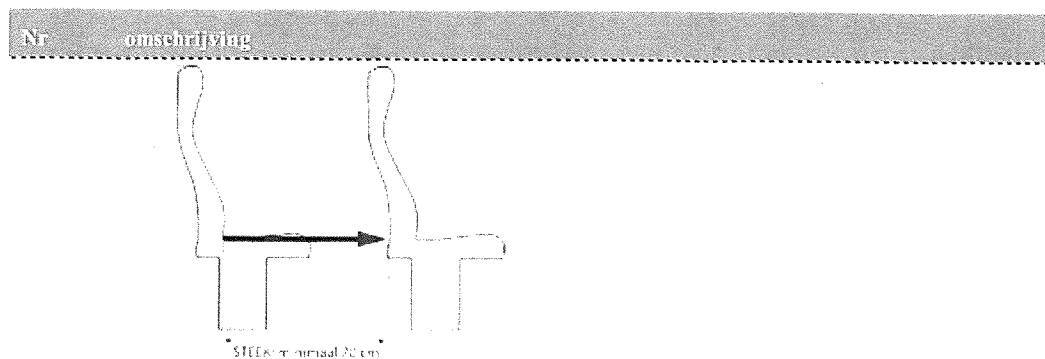
Door de Concessiehouder in te zetten Bussen zijn daarnaast voorzien van:

- Stopknoppen die vanaf iedere zit- en staanplaats binnen handbereik zijn;
- Goed zichtbare sta-stangen, ook voor reizigers met een beperkt gezichtsvermogen.

- C.6.12 De stoelbreedte, steek, hoogte en knieruimte van alle Zitplaatsen dient dusdanig te worden uitgevoerd dat voldoende comfort aan de Reizigers geboden wordt. Bij een volledige bezetting dienen alle zittende Reizigers over voldoende zit- en beenruimte te kunnen beschikken.

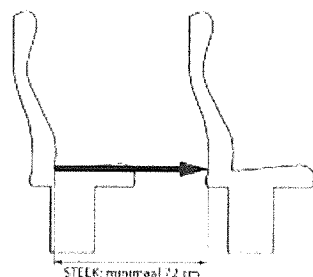
Voor Verbindingen stadsdiensten Eindhoven en Helmond (zoals gedefinieerd in bijlage D.3) geldt:

- ten minste 80% van de Zitplaatsen in een Bus/Auto heeft een steek van 70 centimeter bij coachopstelling danwel 125 cm bij vis-a-vis opstelling, gemeten vanaf hoek zitting / leuning tot hoek zitting / leuning: zie onderstaande afbeelding (voor coachopstelling).

Voor Volans-lijnen, VolansPlus-lijnen (zoals gedefinieerd in bijlage D.3). en Verbindingen streekvervoer (zoals gedefinieerd in bijlage D.3) geldt:

- ten minste 80% van de Zitplaatsen in een Bus/Auto heeft een steek van 72 centimeter bij coach-opstelling danwel 130 cm bij vis-a-vis opstelling, gemeten vanaf hock zitting / leuning tot hoek zitting / leuning; zie onderstaande afbeelding (voor coachopstelling).

De Inschrijver dient dit in zijn Inschrijving (onder Gunningscriterium G4a en G4b) aan te tonen door het laten zien van een getrouwe zitplaatsopstelling qua meubel, zittingen, steek etc. Een hogere kwaliteit (meer beenruimte) wordt hoger gewaardeerd.

C.6.13 Ten aanzien van verwarming en ventilatie in Bussen geldt:

- Bussen die worden ingezet op Streekvervoer, VolansPlus en Volans-lijnen (zoals gedefinieerd in bijlage D.3) zijn ten behoeve van een effectieve klimaatbeheersing, ventilatie en verwarming voorzien van een goed functionerende airconditioning voor het passagiersgedeelte, waarmee de temperatuur in de Bus/Auto onder alle omstandigheden aangenaam is voor de Reizigers en alle delen van de Bus/Auto goed geventileerd zijn. Topcooling is niet toegestaan ter invulling van deze eis;
- Overige Bussen zijn voorzien van een klimaatbeheersingssysteem, waarmee de temperatuur in de Bus onder alle omstandigheden aangenaam is voor de Reizigers en alle delen van de Bus goed geventileerd zijn.

C.6.14 Iedere Bus is voorzien van een goed functionerend, voor Reizigers gratis te gebruiken wifi-netwerk met internettoegang met voldoende snelheid voor normaal internetgebruik door de Reizigers. Op elke Zitplaats dient een voldoende sterke wifi-verbinding aanwezig te zijn.

C.6.15 In het Materieel zijn de huisregels door middel van pictogrammen goed zichtbaar weergegeven bij in ieder geval de voorste instapdeur. De huisregels bevatten in ieder geval een rookverbod en een verbod op muziek die hoorbaar is voor anderen. Het personeel van de Concessiehouder ziet toe op

Nr	omschrijving
	naleving van de huisregels en houdt zich zelf ook aan deze huisregels. Dat betekent onder andere dat er door personeel van de Concessiehouder niet gerookt wordt en geen muziek afgespeeld wordt in het Materieel.
C.6.16	De Concessiehouder zorgt ervoor dat het Materieel voor aanvang van de eerste Rit van de dag schoon, heel en vrij van aanstootgevende graffiti is. Dit geldt zowel voor het interieur als het exterieur. Ook dient het Materieel vrij te zijn van schades die afbreuk doen aan de veiligheid en uitstraling van het Openbaar Vervoer (zulks ter beoordeling van de Provincie).
C.6.17	De Concessiehouder is verplicht het Materieel aan de binnen- en buitenzijde zodanig schoon te houden dat de Reizigers in de KpVV Klantenbarometer (of een opvolger daarvan) minimaal het cijfer 7,5 voor het onderdeel "netheid" geven. Bij een slechtere waardering ontwikkelt de Concessiehouder een verbeterplan, gericht op verbetering van dit cijfer. Dit verbeterplan omvat concrete acties die binnen een jaar na publicatie van de Klantenbarometer uitgevoerd worden.
C.6.18	Het Materieel produceert op een vlakke en goed onderhouden rijbaan geen bijzondere en hinderlijke trillingen. Evenmin produceert het Materieel een hinderlijk motor- of voortbewegingsgeluid.

Comfort voor de chauffeur in het Materieel

De chauffeur is het grootste deel van de tijd onderweg. Het is belangrijk dat zijn werkplek in het Materieel comfortabel is, zodat hij zijn werk zo goed mogelijk kan uitvoeren. Daarom stelt de Provincie eisen aan de werkplek van de chauffeur.

nr	Omschrijving
C.6.19	De werkplek van de chauffeur is comfortabel en voldoet aan de wettelijke eisen en normen.
C.6.20	De Concessiehouder stemt de inrichting van de werkplek af met (vertegenwoordigers van) de chauffeurs. Afstemming met (vertegenwoordigers van) de chauffeurs gebeurt zo spoedig mogelijk na gunning van de Concessie en ruim voor het definitief bestellen van Bussen en Auto's. De chauffeurscabine voldoet conform de CAO (zoveel mogelijk) NEN 5526, de VDV 234 of de ISO 16121.
	<i>Nota bene: Bovenstaande eisen gelden ook voor Materieel dat door eventuele onderopdrachtnemers wordt ingezet, waarbij afstemming met (vertegenwoordigers van) chauffeurs van eventuele onderopdrachtnemers de verantwoordelijkheid van de Concessiehouder is.</i>
C.6.21	De chauffeursstoel is een ergonomisch verantwoorde en comfortabel verende stoel, die voldoet aan de geldende Arbonormen, die instelbaar is in hoogte zitting en stand rugleuning.
C.6.22	De werkplek van de chauffeur in het Materieel is ten behoeve van een effectieve klimaatbeheersing, ventilatie en verwarming voorzien van een goed functionerende airconditioning, waarmee de temperatuur onder alle omstandigheden aangenaam is voor de chauffeur en alle delen van de cabine goed geventileerd zijn.

Huisstijl Materieel

nr	Omschrijving
C.6.23	De Concessiehouder past de provinciale huisstijl toe op het Materieel. De provinciale huisstijl is vastgelegd in bijlage D.10. De provinciale huisstijl bevat een aparte huisstijl voor de Volans-lijnen. Op de lijnen die in bijlage D.3 als Volans-lijn zijn aangemerkt mag alleen Materieel met de betreffende Branding en huisstijl worden ingezet. Materieel met de Volans-huisstijl mag incidenteel op andere Verbindingen worden ingezet.
C.6.24	Op de HOV-lijnen in het stedelijk gebied van Eindhoven, in bijlage D.3 aangeduid met de werktitel VolansPlus , mag de Inschrijver zelf een merknaam en huisstijl bepalen die past bij de door hem aangeboden voertuigen met wervende uitstraling (zie artikel C.6.8) en de gekozen <i>Branding</i> voor VolansPlus. De basiskleur rood zoals gespecificeerd in bijlage D.10 dient in ieder geval terug te komen in deze huisstijl. Op de lijnen die zijn aangemerkt als VolansPlus mogen alleen voertuigen met de aangeboden huisstijl worden ingezet. Materieel met de VolansPlus-huisstijl mag incidenteel op andere Verbindingen worden ingezet.
C.6.25	De Airportshuttle (Verbinding V1b in bijlage D.3) is onderdeel van VolansPlus en dient dus ook in die kleurstelling uitgevoerd te worden. Bij voorkeur wordt het specifieke karakter van deze Verbinding duidelijk gecommuniceerd. Op deze Verbinding mogen dan ook extra elementen aan de huisstijl worden toegevoegd ten behoeve van de herkenbaarheid van de Airportshuttle. <i>Nota bene: het toevoegen van extra elementen is niet verplicht. De herkenbaarheid van de Airportshuttle kan ook bijvoorbeeld worden vergroot door gebruik te maken van op de voertuigen aanwezige Displays.</i>
C.6.26	Voertuigen die louter voor Aanvullende Mobiliteitsoplossingen ingezet worden mogen een eigen huisstijl kennen, in lijn met de <i>Branding</i> die de Concessiehouder toepast voor de betreffende Aanvullende Mobiliteitsoplossing(en).
C.6.27	Het is de Concessiehouder toegestaan voorstellen te doen om variaties aan te brengen in de huisstijl om zodoende bijvoorbeeld specifieke Verbindingen te promoten (als onderdeel van lijnmarketing). Deze voorstellen worden besproken in het tactisch Ontwikkelteam.
C.6.28	Het Materieel is op de achterzijde voorzien van het logo van de Provincie en van Merk Brabant (zie huisstijlhandboek in bijlage D.10). Op de zijkanten en de achterzijde van het Materieel staat het logo van de Concessiehouder. Op de achterzijde van het Materieel staat de contactinformatie (telefoonnummer plus beltarif en website) van 9292 vermeld voor reisinformatie (dan wel een door de Provincie daaraan gelijk te stellen algemeen landelijk reisinformatienummer en website). Op de achterzijde is tevens de contactinformatie (website en telefoonnummer) van de klantenservice van de Concessiehouder vermeld.

Reclame op Bussen, Buurtbussen en Auto's

nr	Omschrijving
C.6.29	Het is de Concessiehouder toegestaan reclame te voeren in en op het Materieel (met uitzondering van Buurtbussen en Volans- en Volans-Plus-lijnen) (voor reclame op Buurtbussen: zie artikel C.6.32), mits dit gebeurt binnen de bepalingen die in bijlage D.10 zijn opgenomen en binnen de regels van het betamelijke. De Provincie zal hierop toezien. Als de Provincie oordeelt dat reclame-uitingen de regels van het betamelijke overschrijden, dan verwijdert de Concessiehouder de reclame onverwijld en voor eigen rekening. De opbrengsten van reclame komen toe aan de Concessiehouder.
C.6.30	Reclame is niet toegestaan op ruiten, de voor- en achterzijde van het Materieel, de panelen met lijn- en routeinformatie en bedieningselementen.
C.6.31	De Provincie is gerechtigd om op 25% van het Materieel dat van reclame voorzien mag worden (dat wil zeggen: al het Materieel met uitzondering van Buurtbussen en Volans- en VolansPlus-lijnen), op door de Provincie aan te wijzen Lijnen, reclame te (laten) plaatsen voor niet-commerciële of ideële doeleinden, zonder dat hiervoor aan de Concessiehouder enige vergoeding behoeft te worden betaald. Concessiehouder kan derhalve ook eventuele gedeerde inkomsten niet bij de Provincie in rekening brengen. De kosten voor het ontwerp, aanbrengen en verwijderen van dergelijke reclame zijn voor rekening van de Provincie.
C.6.32	Het is de Buurtbusorganisatie toegestaan reclame te voeren op de Buurtbus, mits deze voldoet aan de regels van het betamelijke en aan de bepalingen die in het huisstijlhandboek zijn opgenomen (zie bijlage D.10). De kosten die hiermee zijn gemoeid en de inkomsten die hieruit voortvloeien zijn volledig voor rekening van/komen volledig toe aan de betreffende Buurtbusorganisatie.

Toegankelijkheidseisen Bussen

De Provincie wil dat het Openbaar Vervoer goed toegankelijk is. De Concessiehouder is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van de Bussen. De Concessiehouder werkt samen met Provincie, gemeenten, ROB en wegbeheerders bij het toegankelijker maken van het Openbaar Vervoer als geheel.

De eisen ten aanzien van de toegankelijkheid van Auto's en Buurtbussen worden hieronder afzonderlijk vermeld.

nr	Omschrijving
C.6.33	De Bussen voldoen aan de volgende eisen van toegankelijkheid: <ul style="list-style-type: none"> • Conform de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte dienen de voertuigen te voldoen aan de eisen van het Besluit toegankelijkheid van het openbaar vervoer. • De eisen inzake de inrichting, kenmerken en toegankelijkheid van Bussen van CROW-publicatie 219c.
C.6.34	De Bussen zijn voorzien van oprijplaten voor rolstoelen. Deze mogen zowel handmatig als elektrisch bediend worden.
C.6.35	Niet-gelede Bussen die worden ingezet op Stadsvervoer Eindhoven (zie bijlage D.3 voor de Verbindingen die onderdeel uitmaken van het Stadsvervoer Eindhoven) zijn Lagevloer Bussen en kennen tenminste drie deurpartijen (voor, midden, achter).

nr	Omschrijving
C.6.36	Niet-gelede Bussen die worden ingezet op Volans (*), Streekvervoer en het Stadsvervoer Helmond (zie bijlage D.3 voor de Verbindingen die onderdeel uitmaken van Volans, Streekvervoer en Stadsvervoer Helmond) zijn Low-entry Bussen of Lagevloer Bussen. <i>(*) Niet VolansPlus: daar zijn gelede Bussen verplicht. Zie artikel C.6.9.</i>
C.6.37	Gelede Bussen zijn ofwel Low-entry Bussen of Lagevloer Bussen. Deze Bussen kennen tenminste drie deurpartijen (voor, midden, achter) en een vlakke vloer tot tenminste de achterste deurpartij.
C.6.38	Het is niet toegestaan reizigers met een scootmobiel te vervoeren in Bussen.
C.6.39	De Bussen moeten, indien de instaphoogte hoger is dan 230 mm, zijn voorzien van een knielinstallatie die automatisch geactiveerd wordt bij het openen van één van de deuren danwel een knielinstallatie die geactiveerd kan worden door de chauffeur, waarbij de Bus bij voorkeur op alle assen knielt tot een niveau van 230 mm of lager boven het wegdek bij de voor- en achterdeuren.

Technische en aanvullende eisen Bussen

nr	Omschrijving
C.6.40	Bussen zijn uitgerust met een Intelligent Voertuig Systeem (IVS) dat voldoet aan de eisen in bijlage D.8.2.
C.6.41	Gemeenten en Provincie werken met KAR en Vecom. Bussen zijn uitgerust met goed werkende apparatuur die deze systemen aansturen, en die voldoen aan de eisen in bijlage D.8. Iedere Bus hoeft alleen uitgerust te zijn met die systemen die gebruikt worden op de Lijn(en) waar die Bus wordt ingezet. <i>(Indien op een later moment VRI's langs een dergelijke alsnog KAR of Vecom vereisen ten behoeve van prioriteit dient de Concessiehouder vanaf dat moment alsnog aan deze eis te voldoen).</i> Zie ook bijlage I.7.
C.6.42	In het kader van het landelijke programma Beter Benutten zijn de Provincie, Rijkswaterstaat en de B5-gemeenten voornemens om coöperatieve ITS-toepassingen te implementeren. In de stedelijke omgeving wordt de gebruikerstoepassing "Geconditioneerde coöperatieve OV prioriteit" als kansrijk gezien. Implementatie van deze coöperatieve toepassing vraagt uitbreiding op een aantal bestaande verkeersregelininstallaties en het uitrusten van een aantal bussen met een coöperatieve on board unit. Van de Concessiehouder wordt gevraagd om hieraan actief mee te denken en te werken, vanuit eigen rol en mogelijkheden. De Concessiehouder moet meewerken aan de inbouw van deze systemen. Eventuele meerkosten daarvan zullen separaat vergoed worden.
C.6.43	De Concessiehouder dient te zorgen voor correcte aansturing van het reisinformatiesysteem op station Eindhoven (busstation Neckerspoel). In bijlage D.9 zijn hier nadere eisen aan gesteld.
C.6.44	Vanuit het Intelligent Voertuig Systeem (IVS) van de Bus levert de Concessiehouder - zonder daarvoor kosten in rekening te brengen - gegevens ten behoeve van reisinformatie aan de NDOV-loketten, GOVI en / of nader door de Provincie aan te wijzen andere organisaties. Hieraan worden in artikel C.9.8 nadere eisen gesteld.
C.6.45	Van de bovenstaande eisen in artikel C.6.40 tot en met C.6.44 mag worden afgeweken voor materieel dat louter ingezet wordt op Aanvullende Mobiliteitsoplossingen indien deze systemen niet kunnen functioneren bij de betreffende Aanvullende Mobiliteitsoplossing(en).
C.6.46	Bussen hebben een communicatiesysteem aan boord waarmee met de CVL kan worden gecommuniceerd.

nr	Omschrijving
C.6.47	Bussen zijn voorzien van een dodehoekspiegel (en / of dodehoekcamera's en / of dodehoeksensoren met minimaal een vergelijkbare functionaliteit als een dodehoekspiegel).
C.6.48	Bussen zijn voorzien van vast ingebouwde apparatuur met betrekking tot de OV-chipkaart: zie artikel C.8.1 tot en met C.8.5.
C.6.49	Bussen zijn uitgerust met diverse voorzieningen voor (actuele) reisinformatie: zie artikel C.9.27 tot en met C.9.34.
C.6.50	Bussen zijn voorzien van camera's ten behoeve van de Sociale Veiligheid: zie artikel C.11.6.

Technische en aanvullende eisen Auto's en Buurtbussen

nr	Omschrijving
C.6.51	Buurtbussen zijn als zodanig herkenbaar door de aanduiding Buurtbus op voorzijde en zijkanten van de Buurtbus.
C.6.52	Het lijnnummer en de bestemmingsaanduiding zijn op -in ieder geval- de voorzijde van Auto's / Buurtbussen aangebracht met een matrixbord.
C.6.53	Auto's en Buurtbussen zijn voorzien van: <ul style="list-style-type: none"> • Een automatische transmissie; • All-weatherbanden, dan wel, afhankelijk van het seizoen, zomerbanden respectievelijk winterbanden; • Airconditioning; • Elektrische instapdeur, die zodanig functioneert dat bij openen en sluiten op haltes geen conflicten optreden met volgens de richtlijnen toegankelijk gemaakte halteperons; • Comfortabel verende chauffeursstoel; • Separatieruit achter de chauffeur; • Een communicatiesysteem waarmee met de centrale verkeersleiding kan worden gecommuniceerd, inclusief een noodknopvoorziening Buurtbussen zijn <i>daarnaast</i> voorzien van een handsfree telefoon; • Een Intelligent Voertuig Systeem (IVS) dat voldoet aan de eisen in bijlage D.8.2. Vanuit deze systemen wordt van reizigersinformatie geleverd aan GOVI, NDOV en DRIS conform de eisen in bijlage D.8.1; • KAR- en Vecom-apparatuur: KAR dient te voldoen aan de eisen in bijlage D.8.3. Van deze eis mag worden afgeweken indien deze apparatuur niet noodzakelijk is om prioriteit te krijgen op de route waar de betreffende Auto/Buurtbus wordt ingezet. (<i>Indien op een later moment VRI's langs een dergelijke alsnog KAR of Vecom vereisen ten behoeve van prioriteit dient de Concessiehouder vanaf dat moment alsnog aan deze eis te voldoen</i>). Zie ook bijlage I.7. • Van bovenstaande eisen met betrekking tot IVS, KAR en Vecom mag worden afgeweken voor materieel dat louter ingezet wordt op Aanvullende Mobiliteitsoplossingen indien deze systemen niet kunnen functioneren bij de betreffende Aanvullende Mobiliteitsoplossing(en).
C.6.54	Auto's en Buurtbussen voldoen aan de volgende eisen van toegankelijkheid: <ul style="list-style-type: none"> • Conform de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte dienen de voertuigen te voldoen aan de eisen van het Besluit toegankelijkheid van het openbaar vervoer. • De eisen inzake de inrichting, kenmerken en toegankelijkheid van Auto's en Buurtbussen van CROW-publicatie 219b.

nr	Omschrijving
C.6.55	Auto's / Buurtbussen zijn voorzien van een lage instap met een vloerhoogte van maximaal 230 mm en zijn geschikt voor het vervoer van rolstoelgebruikers door een (handbediende of elektrische) rolstoelplank.
C.6.56	Het is niet toegestaan reizigers met een scootmobiel te vervoeren in Auto's / Buurtbussen.
C.6.57	In een Auto / Buurtbus mogen wettelijk gezien nooit meer dan 8 passagiers vervoerd worden (excl. chauffeur). Het is toegestaan dat er bij het vervoer van een passagier in een rolstoel maximaal twee reguliere zitplaatsen tijdelijk vervallen cq niet worden gebruikt. Indien er geen passagier in een rolstoel wordt vervoerd dienen er 8 zitplaatsen beschikbaar te zijn voor passagiers.
C.6.58	Auto's / Buurtbussen zijn voorzien van vast ingebouwde in- en uitcheckapparatuur ten behoeve van de OV-chipkaart: zie artikel C.8.1 tot en met C.8.5.
C.6.59	Auto's (met uitzondering van Buurtbussen) zijn uitgerust met diverse voorzieningen voor (actuele) reisinformatie: zie artikel C.9.27 tot en met C.9.34.
C.6.60	Auto's (met uitzondering van Buurtbussen) zijn voorzien van camera's ten behoeve van de Sociale Veiligheid: zie artikel C.11.6.

Eisen aan het Materieel voor Versterkingsritten en Scholierenlijnen

Mogelijk wordt voor Versterkingsritten en/of Scholierenlijnen Materieel ingezet dat alleen deze Ritten/Lijnen rijdt. Dergelijk Materieel hoeft niet aan alle materieleisen te voldoen.

Nr	Omschrijving
C.6.61	<p>Materieel dat uitsluitend wordt ingezet bij de uitvoering van Versterkingsritten en/of Scholierenlijnen, voldoet aan de volgende kwaliteitseisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emissie: C.5.1 en C.5.3; • Leeftijd: C.5.2 en C.5.4; • Uitstraling en comfort: C.6.10, C.6.11, C.6.16; • Comfort voor chauffeurs: C.6.19, C.6.21; • Huisstijl: C.6.23 - C.6.28; dit geldt uitsluitend voor Scholierenlijnen, niet voor Versterkingsritten; • Reclame: geen specifieke eisen; • Toegankelijkheid: C.6.33, waarbij voor Versterkingsritten geldt dat deze niet rolstoeltoegankelijk hoeven te zijn mits rolstoelgebruikers de mogelijkheid geboden moet worden om mee te reizen met de reguliere Rit die versterkt wordt; Scholierenlijnen dienen altijd (rolstoel)toegankelijk te zijn. • Aanvullende eisen: C.6.4*, C.6.49 (betreft eisen in artikel C.9.27, C.9.28, C.9.34, maar niet C.9.29 tot en met C.9.32). <p><i>*)Vecom is verplicht op routes waar dit benodigd is om VRI's te beïnvloeden. KAR is verplicht op routes waar dit benodigd is om VRI's te beïnvloeden. KAR is niet verplicht indien het voertuig niet over een IVS beschikt dat KAR kan aansturen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • (Mobiele) in- en uitcheckapparatuur ten behoeve van OV-chipkaart. • Lijnnummer en bestemming dienen aan de voorzijde duidelijk zichtbaar te zijn. Dit mag ook met een (los) bord. Dit bord dient voorzien te zijn van het logo van de Concessiehouder.

